

Prof. dr hab. Małgorzata Cywińska
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Recenzja

Dorobku naukowego Pana doktora Eugeniusza Szymika i rozprawy habilitacyjnej pt. „Dramowa interpretacja baśni w kontekście kształtowania relacji interpersonalnych dzieci w wieku wczesnoszkolnym”, ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

1. Najistotniejsze fakty z życiorysu zawodowego Kandydata

Dr Eugeniusz Szymik uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w 2000 r. w oparciu o rozprawę pt. *„Utwór literacki w odbiorze szkolnym (badania z wykorzystaniem dramy)”*, na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Pracę tę przygotował pod kierunkiem prof. UŚ dra hab. Bogdana Zelera.

Habilitant legitymuje się wieloma innymi dyplomami świadczącymi o Jego systematycznym podnoszeniu swoich kompetencji zawodowych. Odzwierciedlają one pierwszy, drugi, trzeci stopień specjalizacji zawodowej w zakresie nauczania języka polskiego, które Habilitant uzyskał z wyróżnieniem w Wojewódzkim Ośrodku Metodycznym w Katowicach oraz w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie. Kandydat jest nauczycielem dyplomowanym. Akt nadania tego stopnia uzyskał z rąk Śląskiego Kuratora Oświaty w Katowicach w 2003 r.

Dr Eugeniusz Szymik wykazuje się też od wielu lat współpracą z takimi jednostkami naukowymi, jak: Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Mysłowicach (2002 – 2005), Akademia Humanistyczno- Ekonomiczna w Łodzi (Wydziały zamiejscowe w Bytomiu i Wodzisławiu Śląskim, 2007 - 2010), Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Gliwicach (2009 -2015), Uniwersytet Śląski - Wydział Pedagogiki i Psychologii (2014 - 2019), Uniwersytet Śląski - Wydział Nauk Społecznych, Instytut Pedagogiki (od 2019).

2. Ocena dorobku naukowo- badawczego, dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych

Na dorobek naukowo - badawczy Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora - co wskazuje Autor w autoreferacie - składa się:

- 8 monografii naukowych,
- 2 redakcje monografii wieloautorskich,
- 44 rozdziały w monografiach,
- 50 artykułów w czasopismach naukowych,
- 32 materiały metodyczne,
- 11 tekstów, które - jak podaje Autor - nie mieszczą się w wymienionych wyżej obszarach piśmienniczych.

Analizując powyższy dorobek pod względem ilościowym należy stwierdzić, iż jest on wystarczający, podlegający procedurom recenzowania, a przy tym spójny, logiczny skoncentrowany przede wszystkim wokół problematyki dramy jako metody pracy kształcącej i wychowawczej. Jak podaje Autor w swoim autoreferacie problematyką tą zajmuje się od 29 lat. Zestawienie publikacji z tego obszaru w ujęciu 50 tekstów prezentuje dr Eugeniusz Szymik na stronach 16 - 22 swojego autoreferatu.

Oprócz wskazanego obszaru - po przeanalizowaniu publikacji Habilitanta - wyłaniają się trzy dodatkowe pola jego działalności pisarskiej. Pierwsze ściśle łączy się z głównym nurtem jego zainteresowań, dotyczy bowiem aktywizujących metod pracy z dziećmi i młodzieżą (metoda projektów, teatr), następne ukierunkowane zostało na ucznia zdolnego, a kolejne odnosi się do szeroko rozumianego aktywizowania, wspierania osób dorosłych.

Do pierwszej grupy dociekań naukowo - badawczych nawiązują teksty Habilitanta takie, jak np.: E. Szymik „*Drama w nauczaniu języka polskiego*”, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011; E. Szymik „*Drama jako sposób przelamywania schematów edukacyjnych*”, *Innowacje w edukacji akademickiej*, t. VIII, 2009, nr 1; E. Szymik, „*Drama jako metoda wspierania rozwoju uczniów*”, [w:] A. Majkowska, M. Łapot (red.). *Edukacja - tradycja i współczesność. Księga Jubileuszowa dedykowana profesorowi Kazimierzowi Rędzińskiemu*, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza, Częstochowa 2013; E. Szymik, „*Drama jako metoda wyzwalająca kreatywność u dzieci i młodzieży*”, [w:] O. Gogolin

i E. Szymik (red.). Homo creator w wymiarze społecznym, kulturowym i ekonomicznym w XXI wieku (cz. I), Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości, Gliwice 2015; J. Mięka, E. Szymik, „W stronę „ja transcendentnego”. Drama kreatywna jako droga do samopoznania i sposób „wykraczania poza siebie”” [w:] H. Romanowska- Łakomy (red.), Odrodzenie człowieczeństwa, Wydawnictwo Psychologii i Kultury, Warszawa 2009; E. Szymik, „Drama method used in the work of early childhood education teachers” [w:] B. Kosová, M. Musioł (red.), School, curriculum and teacher in the second decade of the 21st century. Polish -Slovak confrontations, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016.

Do drugiego obszaru, wyłonionego przeze mnie, można zaliczyć takie publikacje Autora, jak: E. Szymik, „Metoda projektów w nauczaniu różnych przedmiotów”, [w:] K. Rędziński, M. Łopot (red.), Społeczne konteksty edukacji, t.1, Wydawnictwo Gliwickiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości, 2009; E. Szymik, „Terapeutyczna funkcja teatru (na przykładzie działalności Placówki Opiekuńczo- Wychowawczej Wsparcia Dziennego - Świetlicy Środowiskowej w Czerwionce - Leszczynach)”, [w:] A. Augustyn i A. Łacina-Łanowski (red.), Znaczenie aktywności edukacyjnej i zawodowej w życiu człowieka, Wydawnictwo Akademii Humanistyczno- Ekonomicznej w Łodzi, 2010.

Trzeci obszar odzwierciedlają następujące teksty dra Eugeniusza Szymika: J. Mańka, E. Szymik, „Praca z uczniem zdolnym, lecz trudnym (studium przypadku)”, [w:] J. Łaszczyk, M. Jabłonowska (red.), Uczeń zdolny wyzwaniem dla współczesnej edukacji, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2008; E. Szymik, K. Kuźnik, „Działania na rzecz rozwoju dziecka uzdolnionego matematycznie (studium przypadku)”, [w:] J. Łaszczyk, M. Jabłonowska (red.), Zdolności i twórczość jako perspektywa współczesnej edukacji, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2009; E. Szymik, K. Kuźnik, „Rozwój dziecka zdolnego (studium przypadku)”, „Nauczyciel i Szkoła” 2009, nr 3- 4.

Czwarty obszar reprezentują m. in. takie oto teksty Autora: E. Szymik, „Konflikt jednostki uzależnionej z rodziną”, [w:] A. Łacina- Łanowski, J. Stanek (red.), Społeczno - pedagogiczne konteksty funkcjonowania współczesnej rodziny i towarzyszących jej zagrożeń, Wydawnictwo Akademii Humanistyczno - Ekonomicznej w Łodzi, 2011; O. Gogolin, E. Szymik, „Wychowanie do starości” w ujęciu Aleksandra Kamińskiego”, [w:] M. Krystoń (red.), Andragogickè štúdie, Banská Bystrica: Belianum, 2018; O. Gogolin, E. Szymik, „Obraz ludzi starszych w opinii dzieci w młodszym wieku szkolnym”, „Journal of Modern Science” 2018, nr 2; O. Gogolin, E. Szymik, „Nauczanie języków obcych słuchaczy Uniwersytetu Ekonomicznego Trzeciego Wieku w Katowicach”, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2020, nr 3.

Pragnę dodać, iż mam jednak pewien niedosyt jeśli chodzi o publikacje dr Eugeniusza Szymika bo aż 52 pozycje mają charakter współautorski (wieloautorski), a nie znajduję w dokumentacji Habilitanta zaświadczeń na temat jego wkładu procentowego w ich redagowanie. Dlatego też odniosę się tylko do wybranych publikacji samodzielnie zredagowanych przez Autora i skoncentruję swą uwagę na obszarze zasadniczym Jego zainteresowań, czyli dotyczącym problematyki dramy.

Tekst dra Eugeniusza Szymika „*Metoda przekładu intersemiotycznego w polonistycznej edukacji wczesnoszkolnej*” (Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna 2017, nr 9) zawiera ogólną charakterystykę metody przekładu intersemiotycznego oraz praktyczne rozwiązania (metodyczne) dotyczące jej zastosowania we wskazanym przedziale wiekowym. W artykule „*Znaczenie dramy w procesie wychowania*” (Studia i Prace Pedagogiczne 2014, nr 1) Autor analizuje dramę w kontekście wychowania i określonych jego nurtów, powołując się na idee Aleksandra Kamińskiego, Carla Rogersa, Henryka Rowida, Thomasa Gordona, czyniąc wiele odniesień do praktyki pedagogicznej. Kolejny tekst Autora - „*Drama w nauczaniu języka polskiego*” (Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011), to także praca teoretyczno- metodyczna. Część pierwsza ukazuje strukturę dramy, przygotowanie i przebieg zajęć dramowych, kompetencje nauczyciela dramy, rozwijanie w oparciu o dramę sprawności językowych uczniów, a następnie część druga koncentruje uwagę Czytelnika na warstwie metodycznej zawierającej scenariusze zajęć, składające się na obszerny, kolejny rozdział pracy. „*Drama method used in the work of early childhood education teachers*” ([w: B. Kosová, M. Musioł (red.), School, curriculum and teacher in the second decade of the 21st century. Polish -Slovak confrontations, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016), to tekst Habilitanta, którego zasadniczym walorem jest nakreślenie przez Autora wyników badań sondażowych odnoszących się do nauczycielek nauczania początkowego i ich opinii na temat znaczenia dramy na etapie wczesnoszkolnym. W artykule: „*Drama jako sposób przełamywania schematów edukacyjnych*” (Innowacje w edukacji akademickiej, tom VIII, 2009, nr 1), Autor eksponuje m. in. charakterystykę technik opartych na słowie - wejście w rolę oraz wywiad, wykazując ich znaczenie w głębszym rozumieniu postaci bohaterów i wątków psychologicznych fabuły. Oparciem dla Habilitanta w przedstawieniu w/w technik stanowi omówienie scenariusza zajęć.

Po analizie powyżej zasygnalizowanych tekstów Eugeniusza Szymika oraz innych materiałów przedstawionych do oceny stwierdzam, że mają one głównie charakter teoretyczno - metodyczny. W części teoretycznej artykułów odnajdujemy wprowadzenie w problematykę ukazywanego zagadnienia, a następnie z reguły szerokie odniesienia do

praktyki edukacyjnej w postaci scenariuszy zajęć, odwołań do przykładów literatury pięknej, ćwiczeń, rzadziej natomiast koncentrują się na określonych badaniach empirycznych.

Przechodząc do analizy przedsięwzięć organizacyjnych, dydaktycznych i popularyzatorskich Autora godne podkreślenia jest duże zaangażowanie Kandydata w tym zakresie. Współpracując z uczelniami wyższymi występował w roli promotora i recenzenta prac licencjackich. Łącznie zrecenzował 96 prac, a wypromował 70 prac, z czego 15 zostało wyróżnionych. Był też recenzentem merytorycznym projektów dwóch podręczników do nauczania języka polskiego dla pierwszej klasy gimnazjum pt. „Nasz wspólny świat”.

Na zaakcentowanie zasługuje również uczestnictwo Kandydata w poniżej ukazanych projektach. Są nimi:

- międzynarodowy projekt naukowo- badawczy pt. „Z problematyki kultur. Studium interdyscyplinarne” (członek zespołu, 2016),
- międzynarodowy projekt badawczy pt. „Homo creator w wymiarze społecznym, kulturowym i ekonomicznym” (kierownik projektu, 2015),
- projekty unijne pt. „Spotkajmy się w bibliotece” oraz „Nowoczesna biblioteka” (wykładowca 2013 - 2014),
- projekt edukacyjny pt. „Szkoła kompetencji - województwo śląskie”, realizowany pod patronatem Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (prowadzenie zajęć warsztatowych z zakresu dramy dla nauczycieli i uczniów).

Godne podkreślenia jest prowadzenie przez Habilitanta zajęć otwartych, lekcji pokazowych, warsztatów dramowych dla studentów Filologii polskiej studiujących w trybie stacjonarnym, niestacjonarnym i podyplomowym. Odbywały się one w latach 1991 - 2014 w wyniku współpracy Autora z Wydziałem Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajęcia o podobnym charakterze prowadził także dr Eugeniusz Szymik w latach 90. XX wieku oraz po 2000 roku dla nauczycieli (w ramach konferencji samokształceniowych).

Należy wykazać także duże zaangażowanie Habilitanta w zakresie uczestnictwa konferencyjnego, które wypełnia Jego aktywny udział w 54 konferencjach o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. Analiza tego obszaru aktywności zawodowej Autora pozwala na stwierdzenie, że aktywnie uczestniczy On w życiu naukowym środowiska pedagogicznego; iż bierze udział w wieloaspektowych dyskursach konferencyjnych w różnorodnych gremiach i ośrodkach akademickich, wśród których znajdujemy oprócz Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, także: Uniwersytet Łódzki, Akademię Ignatianum

w Krakowie, Akademię im. J. Długosza w Częstochowie, Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Akademię Pomorską w Słupsku, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie, Akademię Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Akademię Humanistyczno- Ekonomiczną w Łodzi.

Prowadzenie konwersatoriów, warsztatów, fakultetów w ramach współpracy z wymienionymi wcześniej uczelniami wyższymi, a także lekcji, zajęć pokazowych z tytułu zatrudnienia w różnego typach szkół - począwszy od szkoły podstawowej, poprzez liceum, do wykładowcy na uczelniach wyższych - świadczy o bogatym doświadczeniu zawodowym Kandydata, o jego wysokich eksperckich kompetencjach przede wszystkim jako dydaktyka, nauczyciela akademickiego, ale także badacza z pasją poszukującego różnych dróg osobistego rozwoju, jak i rozwoju kompetencji swoich wychowanków, szczególnie poprzez możliwości wykorzystania dramy w edukacji polonistycznej oraz w obszarze wychowawczym. Potwierdzeniem wysokich kompetencji dra Eugeniusza Szymika jest uzyskanie przez Niego nagród takich, jak m. in.:

- Medal Komisji Edukacji Narodowej - 2014,
- Nagroda Zespołowa III stopnia za działalność naukowo - badawczą (Uniwersytet Śląski w Katowicach) - 2017,
- Nagroda Indywidualna Rektora III stopnia za działalność naukowo- badawczą (Uniwersytet Śląski w Katowicach) - 2018,
- Nagroda Prorektora ds. Rozwoju Kadry za działania pro jakościowe, tj. za wysokiej jakości osiągnięcia publikacyjne (Uniwersytet Śląski w Katowicach) - 2020,
- Brązowy Krzyż Zasługi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej - 2007,
- Medal 50 - lecia w uznaniu wybitnych zasług dla rozwoju Gminy i Miasta Czerwionka -Leszczyny.

Nie do przecenienia jest też członkostwo Autora w Kierunkowym Zespole Zapewnienia Jakości Kształcenia przy Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Habilitant ma także osiągnięcia w obszarze popularyzatorskim. Dotyczą one edukacji regionalnej - jak podaje Autor - zróżnicowania bogactwa kulturowego regionu. Rezultatem tej działalności są opracowane przez dra Eugeniusza Szymika pozycje:

- skrypt - E. Szymik pt. „*Edukacja regionalna w szkole podstawowej. Skrypt dla nauczycieli i studentów*”, 2013;

- współautorska książka (wraz z J. Sebestą) pt. *„Na Zachód od Edenu ... czyli mit Górnego Śląska oczyma niemieckojęzycznych pisarzy i poetów - emigrantów (Max Tau - Bruno Arndt - Artur Silbergleit)”*, 2014;
- artykuł współautorski (z A. Matuszną) pt. *„Zwyczaje i obrzędy mieszkańców Żywiecczyzny (na przykładzie wsi Kamesznica)”*, 2010;
- artykuł współautorski (wraz z J. Sebestą) pt. *„Kontekst miejsca a ludowa kultura odświętności na przykładzie stroju bytomsko – rozbarskiego”*, „Edukacja Międzykulturowa” 2020, nr 2.

Godne zaakcentowania są sukcesy dydaktyczne dra Eugeniusza Szymika odzwierciedlone w przedstawionych przez Autora dyplomach za trzykrotne zwycięstwo w plebiscycie na najlepszego nauczyciela w kategorii MISTRZ, Czerwionka - Leszczyny, a także w dyplomach z podziękowaniami za przygotowanie uczniów do konkursów przedmiotowych o zasięgu ogólnopolskim. Należy wskazać przy tym na osiągnięcie znakomitych wyników wychowanków Kandydata we wspomnianych wydarzeniach i występowanie ich w gronie laureatów.

Podsumowując przedstawiony powyżej obszar aktywności dra Eugeniusza Szymika odnoszący się do jego aktywności dydaktycznej, organizatorskiej, popularyzatorskiej i publikacyjnej stwierdzam, iż zasługuje on na docenienie.

3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego Habilitanta pt. „Dramowa interpretacja baśni w kontekście kształtowania relacji interpersonalnych dzieci w wieku wczesnoszkolnym”

Habilitant jako główne swoje osiągnięcie naukowe wskazuje monografię: *„Dramowa interpretacja baśni w kontekście kształtowania relacji interpersonalnych dzieci w wieku wczesnoszkolnym”* (ss. 327), wydaną w 2021 roku przez Wydawnictwo Naukowe Łukasiewicz - Instytut Technologii Eksploatacji, Radom. Opracowania recenzji wydawniczej niniejszej monografii podjęli się: prof. dr hab. Ewa Ogrodzka- Mazur oraz prof. UR dr hab. Grzegorz Grzybek.

Monografia doktora Eugeniusza Szymika stanowi podsumowanie dotychczasowych dokonań Habilitanta w zakresie dramy, Jego rozważań teoretycznych, poszukiwań metodologicznych, metodycznych i empirycznych, świadczących o systematycznym poszerzaniu przez Autora wskazanego powyżej pola dociekań badawczych i uzyskiwaniu ważnych ustaleń tak dla teorii, jak i praktyki edukacyjnej.

Monografia Habilitanta ma charakter teoretyczno- empiryczny. Część teoretyczna licząca 98 stron, składa się z trzech rozdziałów. We wstępie otwierającym pracę, pierwsze myśli Habilitanta kierowane są w stronę ukazania walorów dramy i baśni oraz ich wymiaru aktywizującego uczniów, ich oddziaływania na wyobraźnię, emocje, twórcze rozwiązywanie problemów i relacje interpersonalne dzieci.

Problematyka trzech zaproponowanych przez Autora rozdziałów teoretycznych pracy logicznie wpisuje się w główny temat pracy. W pierwszym rozdziale pt. „*Drama jako metoda pracy wychowawczej*” Autor dokonuje charakterystyki podstawowych zagadnień związanych z dramą, jej teorią, a zatem m. in. genezą, historią, funkcjami, strukturą dramy, jej atrakcyjnością w kontekście innych metod wychowania. Autor przedstawia także wychowawcze oddziaływanie dramy, by przejść do omówienia technik dramowych i ukazania ich związków z teatrem. W kolejnym rozdziale Habilitant uwagę swą koncentruje na baśni („*Baśń i jej dramowa interpretacja*”), by ukazać jej funkcje, wartości, a także przykłady dramowej interpretacji baśni. Przykłady te stanowią bardzo dobre odniesienia, wskazówki dla praktyki edukacyjnej. W trzecim teoretycznym rozdziale „*Kształtowanie relacji interpersonalnych dzieci wieku wczesnoszkolnym*” Autor nakreśla w sposób bardzo syntetyczny wybrane właściwości rozwojowe, by na ich kanwie odnieść się do pewnych aspektów relacji interpersonalnych.

Po analizie tej części pracy uważam, iż tak jak w pierwszym rozdziale pracy w sposób wyczerpujący Autor ukazał zasadnicze aspekty dramy, tak w drugim rozdziale pogłębiłabym charakterystykę baśni, jej znaczenie w życiu dzieci, zwłaszcza o oddziaływanie terapeutyczne. Bruno Bettelheim, którego przywołuje Autor w swojej publikacji, bardzo eksponuje walory baśni, zwłaszcza jeśli chodzi o wzbogacanie wewnętrzne jednostki, wzmacnianie jej samooceny, wiary we własne możliwości. Baśń uczciwie konfrontując dziecko z podstawowymi problemami egzystencjalnymi takimi, jak: samotność, śmierć, przemijanie, choroby, cierpienie i lęki z nimi związane, pokazuje dziecku jaki jest świat, jak ma w nim żyć, odkrywając przed dzieckiem, iż występowanie trudności w życiu człowieka jest nieodłącznym elementem ludzkiej egzystencji. Nie do przecenienia w baśniach jest jednak to, iż umożliwiają dziecku odniesienie się do własnych problemów egzystencjalnych, ułatwiają ich przepracowanie, ucząc poszukiwania własnego rozwiązania problemu. Baśnie bowiem nie implikują „gotowych” rozstrzygnięć, „recept”, a jedynie dają odpowiedzi sugerowane. Moc terapeutyczna baśni wyraża się też w tym, iż posiada wiele poziomów znaczeniowych, umożliwia dziecku dokonywanie bardzo różnych identyfikacji, w zależności od tego, jaki jest główny problem dziecka. I między innymi o te aspekty - zwłaszcza w

odniesieniu do dramy - poszerzyłabym charakterystykę baśni w rozdziale II. Podobne mam spostrzeżenia dotyczące rozbudowania pewnych - naszkicowanych tylko przez Autora - wątków dotyczących rozdziału III, związanych z kształtowaniem się relacji międzyrówieśniczych. Niezwykle istotne wydaje się zaakcentowanie znaczenia w okresie późnego dzieciństwa takiego szczególnego stosunku osobowego, jakim jest przyjaźń (umiejętność jej nawiązywania i podtrzymywania), a także znaczenia akceptacji w grupie rówieśniczej, konsekwencji odrzucenia rówieśniczego z różnych powodów (agresji, niskich osiągnięć szkolnych, wyglądu, specyficznego zachowania, stanu zdrowia itp.) i przeżywania przez dzieci - w związku z odrzuceniem - traumy. Są to aspekty - w moim przekonaniu - bardzo ważne z punktu widzenia zajęć dramowych, dających przecież możliwość przepracowania dziecku własnych problemów. Szkoda też, że w części teoretycznej pracy Habilitant nie dokonał charakterystyki przekonań i postaw, które były przedmiotem Jego badań i analiz.

Przechodząc do oceny rozdziału metodologicznego (rozdziału IV), należy zauważyć staranność jego opracowania. Główny cel badawczy pracy został ukierunkowany na określenie, czy i w jaki sposób udział uczniów klas trzecich szkoły podstawowej w lekcjach dramowych, z wykorzystaniem baśni wpływa na rozwój ich relacji interpersonalnych, w tym przekonań i postaw. Zostały też wyodrębnione przez Habilitanta cele teoretyczno - poznawcze i cele praktyczno - wdrożeniowe. Problem główny pracy: *Czy i w jaki sposób udział uczniów klas trzecich szkoły podstawowej w lekcjach dramowych z wykorzystaniem baśni warunkuje rozwój ich relacji interpersonalnych, w tym przekonań i postaw?*, został uszczegółowiony w postaci sześciu pytań. Przedstawione przez Habilitanta cele i problemy badawcze sformułowano poprawnie, podobnie hipotezy badawcze, zmienne zależne i niezależne oraz ich wskaźniki.

W celu uzyskania odpowiedzi na pytanie zawarte w wyżej wspomnianym problemie głównym Autor posłużył się metodą eksperymentu pedagogicznego, opartą o technikę grup równoległych (grupy kontrolnej i eksperymentalnej). Na eksperyment składało się jedenaście lekcji odnoszących się do wybranych problemów wychowawczych z zakresu relacji interpersonalnych takich, jak: agresja, altruizm, egoizm, obojętność i brak wrażliwości na los innych, odtrącenie i brak tolerancji, odwet, poczucie bezpieczeństwa, poczucie wsparcia, tolerancja i akceptacja, uraza, współdziałanie, złośliwość. Do interpretacji problemów zastosowano techniki dramowe takie, jak: pantomima, pomnik grupowy, list, wejście w rolę, wywiad, scenki improwizowane, rysunek, żywy obraz, rzeźba. Eksperyment poprzedzały badania sondażowe i pilotażowe przeprowadzone w oparciu o kwestionariusz autorstwa Ewy

Wysockiej i Joanny Góźdz. W badaniach uczestniczyli uczniowie z dwóch klas III szkoły podstawowej. Kwestionariusz wypełniali uczniowie obydwóch klas (klasy eksperymentalnej i klasy kontrolnej), przed rozpoczęciem eksperymentu dramy oraz po jego zakończeniu. Należy też wskazać na kompetentne, staranne dokonanie doboru próby badawczej. Na podkreślenie zasługuje również bardzo pracochłonna procedura eksperymentalna zastosowana przez Habilitanta.

W rozdziale V dr Eugenisz Szymik analizuje zebrany w toku badań własnych, bardzo bogaty, wartościowy materiał empiryczny. Do opracowania uzyskanych wyników Autor posłużył się właściwie dobranymi metodami statystycznymi. Analiza zgromadzonego materiału empirycznego ma przejrzysty i logiczny układ. Prowadzone rozważania są ilustrowane rysunkami i zestawieniami tabelarycznymi. Cała analiza zebranego materiału empirycznego przeprowadzona została planowo, a jej tok i sposób podporządkowano realizacji postawionego sobie głównego celu i problemu badawczego. Zrealizowane przez Habilitanta badania eksperymentalne potwierdziły główną hipotezę, iż uczestniczenie uczniów klas trzecich w lekcjach dramowych z wykorzystaniem baśni wpływa na rozwój ich relacji interpersonalnych. Nie udało się udowodnić - jak pisze Autor - celowości prowadzenia lekcji dramowych dla następujących postaw i przekonań: brak wsparcia, wyzbywanie się plotkowania, złośliwości, agresji, działań opozycyjnych i odwetowych (s. 233). W zakończeniu znajdujemy sformułowane przez dra Eugeniusza Szymika, ważne dla praktyki pedagogicznej, postulaty mogące skłaniać do podejmowania dalszych pogłębionych badań w zakresie oddziaływania dramy na dzieci i młodzież oraz kształtowania prawidłowych relacji interpersonalnych wśród dzieci w młodszym wieku szkolnym.

Konkluzja końcowa

Na podstawie dokonanej analizy wskazanego przez doktora Eugeniusza Szymika osiągnięcia naukowego „*Dramowa interpretacja baśni w kontekście kształtowania relacji interpersonalnych dzieci w wieku wczesnoszkolnym*”, będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego stwierdzam, że osiągnięcie naukowe dra Eugeniusza Szymika spełnia wymogi określone w art. 219 ust.1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Doceniam także inne osiągnięcia dra Eugeniusza Szymika (publikacyjne, dydaktyczne, organizacyjne,

popularyzatorskie). W związku z tym wnoszę o nadanie doktorowi Eugeniuszowi Szymikowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Eugeniusz Szymik'.